

VALSTYBINĖ LIETUVIŲ KALBOS KOMISIJA

N U T A R I M A S
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS TERMINŲ BANKO METODIKOS PATVIRTINIMO

2004 m. vasario 2 d. Nr. N-1 (90)

Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo (Žin., 2004, Nr. [7-129](#)) 2 straipsnio 5 dalimi, Valstybinė lietuvių kalbos komisija n u t a r i a:

Patvirtinti Lietuvos Respublikos terminų banko metodiką (pridedama).

KOMISIJOS PIRMININKĖ

IRENA SMETONIENĖ

LIETUVOS RESPUBLIKOS TERMINŲ BANKO METODIKA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Lietuvos Respublikos terminų banko metodikos (toliau – Metodika) tikslas – apibrėžti Lietuvos Respublikos terminų banko (toliau – Terminų bankas, sutrumpintai LTB) paskirtį, tvarkytojų ir vartotojų teises ir pareigas, struktūrą, informacijos vienetus, nustatyti jo kūrimo, tvarkymo ir naudojimo taisykles, apibūdinti Terminų banko informacinės sistemos (sutrumpintai LTB IS) techninius duomenis, reikalavimus, funkcijas.

2. Terminų banko paskirtis – užtikrinti nuoseklų sunormintų lietuvių kalbos terminų vartojimą, ypač Lietuvos Respublikos teisės aktuose, sukurti bendrą įvairių valstybės institucijų informacinę sistemą, prie kurios galėtų prisijungti ir duomenis teikti kiti fiziniai ir juridiniai asmenys, kuria galėtų laisvai naudotis ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje dirbantys įvairių sričių specialistai.

3. Šioje Metodikoje vartojamos sąvokos:

3.1. **Lietuvos Respublikos terminų banko informacinė sistema** – duomenų bazė ir techninių, programinių bei organizacinių priemonių visuma, užtikrinanti Terminų banko kompiuterinį įgyvendinimą ir veikimą.

3.2. **Terminų bazė** – metodiškai sutvarkytas kurios nors dalykinės srities terminų straipsnių rinkinys ar tokių rinkinių visuma.

3.3. **Archyvinis termino straipsnis** – Terminų banke saugomas ankstesnis termino straipsnis.

3.4. **Terminų banko archyvas** – archyvinių terminų straipsnių visuma.

Kitos šioje Metodikoje vartojamos sąvokos atitinka Lietuvos Respublikos terminų banko įstatyme (Žin., 2004, Nr. [7-129](#)) vartojamas sąvokas.

II. TERMINŲ BANKO VALDYTOJAS, TVARKYTOJAI IR VARTOTOJAI

4. Terminų banko duomenų tvarkytoja ir valdytoja yra Valstybinė lietuvių kalbos komisija (toliau – Kalbos komisija).

5. Terminų banko informacinės sistemos tvarkytoja yra Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija.

6. Valstybės institucijos, kiti fiziniai ir juridiniai asmenys, gavę Terminų banko duomenų tvarkytojo leidimą, yra Terminų banko registruotieji vartotojai pagal jiems suteiktas teises.

7. Visi interneto vartotojai gali būti neregistruotieji Terminų banko vartotojai, galintys matyti Terminų banko aprobuotų, teiktinų terminų straipsnius, neteiktinus terminus.

III. TERMINŲ BANKO TVARKYTOJŲ FUNKCIJOS IR TEISĖS, REGISTRUOTŲJŲ VARTOTOJŲ FUNKCIJOS, TEISĖS IR PAREIGOS

8. Terminų banko duomenų tvarkytojas atlieka šias funkcijas:

8.1. organizuoja Terminų banko duomenų pildymą, atnaujinimą;

8.2. nustato darbo vietas, iš kurių įrašoma Terminų banko terminų statuso pažyma (*aprobuotas, teiktinas, neteiktinas*), aprobuoti, teiktini ir neteiktini terminai įtraukiami į Terminų banką, keičiami ar šalinami iš Terminų banko, sudaromi archyviniai terminų straipsniai;

8.3. nustato registruotųjų vartotojų teises ir prieinamos informacijos apimtį;

8.4. administruoja registruotųjų vartotojų slaptažodžių sistemą;

- 8.5. sustabdo, atnaujina ir (arba) koreguoja registruotųjų vartotojų prisijungimo prie LTB IS teises;
- 8.6. informuoja registruotuosius vartotojus – terminų straipsnių teikėjus apie jų tvarkomų terminų straipsnių duomenų trūkumus, netikslumus ir pan.;
- 8.7. atlieka kitus su Terminų banko duomenų tvarkymu susijusius darbus.
9. Terminų banko informacinės sistemos tvarkytojas atlieka šias funkcijas:
- 9.1. kuria ir tobulina LTB IS;
- 9.2. konsultuoja Terminų banko duomenų tvarkytoją ir jo pavedimu atlieka įvairius LTB IS priežiūros darbus;
- 9.3. užtikrina nenutrūkstamą LTB IS veikimą;
- 9.4. užtikrina LTB IS saugą;
- 9.5. užtikrina Terminų banko vartotojų prieigą prie LTB IS;
- 9.6. konsultuoja Terminų banko vartotojus visais LTB IS veikimo klausimais;
- 9.7. atlieka LTB IS techninę priežiūrą;
- 9.8. organizuoja keitimąsi duomenimis su kitomis informacinėmis sistemomis;
- 9.9. užtikrina LTB IS veiklos atnaujinimą nenumatytais atvejais.
- 9.10. parengia IS įrengimo vadovą ir IS vartotojo vadovą.
10. Registruotieji vartotojai – terminų straipsnių teikėjai atlieka šias funkcijas:
- 10.1. tvarko savo prižiūrimos srities terminų straipsnius (jų rinkinius);
- 10.2. rengia terminų straipsnių rinkinius Terminų bankui;
- 10.3. taiso, tikslina savo teikiamus terminų straipsnius (jų rinkinius), atsižvelgdami į Kalbos komisijos paskirtų ekspertų ir Terminologijos pakomisės išvadas;
- 10.4. keičia savo slaptažodžius ne rečiau kaip du kartus per metus.
11. Terminų banko tvarkytojai turi teisę:
- 11.1. priėti prie visų Terminų banko, įskaitant ir registruotųjų vartotojų – terminų straipsnių teikėjų rengiamus terminų straipsnius (jų rinkinius), duomenų;
- 11.2. reikalauti, kad registruotieji vartotojai – terminų straipsnių teikėjai ištaisytų klaidingus ir (arba) netikslus terminų straipsnių duomenis;
- 11.3. nesvarstyti ir (arba) netraukti į Terminų banką neparengtų, t. y. nesutvarkytų kalbiniu požiūriu, nepataisytų atsižvelgiant į ekspertų ir (arba) Terminologijos pakomisės išvadas ir pan., terminų straipsnių (jų rinkinių).
12. Registruotieji vartotojai – terminų straipsnių teikėjai turi teisę:
- 12.1. pildyti, taisyti, šalinti savo rengiamus, bet į Terminų banką dar neįtrauktus terminų straipsnius (jų rinkinius),
- 12.2. naudotis kitų terminų straipsnių teikėjų rengiamais terminų straipsniais (jų rinkiniais), neįtrauktais į Terminų banką, peržiūros teise,
- 12.3. naudotis Terminų banko archyvu peržiūros teise,
- 12.4. vartoti taisyklingus Terminų banko terminus savo kuriamose ir naudojamose duomenų bazėse, rengiamuose dokumentuose ir kt.;
13. Kiti registruotieji vartotojai turi teisę:
- 13.1. matyti Terminų banko aprobuotų, teiktinų terminų straipsnius ir neteiktinus terminus,
- 13.2. matyti Terminų bankui rengiamus terminų straipsnius (jų rinkinius),
- 13.3. matyti archyvinius terminų straipsnius.
14. Registruotųjų vartotojų – terminų straipsnių teikėjų pareigos:
- 14.1. pateikti dalykiniu ir kalbiniu požiūriu sutvarkytus terminų straipsnius (jų rinkinius) Terminų bankui,
- 14.2. per 10 dienų nuo pateiktų ekspertų ir (arba) Terminologijos pakomisės išvadų pataisyti terminų straipsnių netaisyklingus, netikslus ir pan. duomenis,
- 14.3. pateikti asmenų, atsakingų už terminų straipsnių (jų rinkinių) tvarkymą, vardinius sąrašus Terminų banko duomenų tvarkytojams;
15. Kitų registruotųjų vartotojų pareigos:
- 15.1. užtikrinti gautos Terminų banko informacijos apsaugą,

15.2. informuoti Terminų banko tvarkytojus apie neteisėtus bandymus pasinaudoti Terminų banko duomenimis,

15.3. informuoti Terminų banko tvarkytojus dėl savo, kaip Terminų banko registruotųjų vartotojų, statuso pratęsimo arba jo išankstinio atsisakymo, gautų duomenų sunaikinimo.

IV. TERMINŲ BANKO STRUKTŪRA

16. Valstybės institucijos teikia Terminų bankui terminų straipsnius (jų rinkinius), suskirstytus pagal įstatymų ir kitų teisės aktų joms pavestas sritis (sritys gali būti skirstomos į posričius). Kitų juridinių (mokslo institucijos, aukštosios mokyklos ir kt.) ir fizinių asmenų teikiami terminų straipsniai gali būti skirstomi pagal Mokslo sričių, krypčių ir šakų klasifikaciją (Žin., 1998, Nr. [6-126](#)) ir Bendrąjį studijų sričių ir krypčių, pagal kurias vyksta nuosekliosios universitetinės ir neuniversitetinės studijos Lietuvos aukštosiose mokyklose, klasifikatorių (Žin., 2001, Nr. [31-1027](#)).

17. Pagrindinis Terminų banko vienetas yra **termino straipsnis**. Jį sudaro:

- 17.1. sąvokos srities žymuo,
 - 17.2. kalbos žymuo,
 - 17.3. terminas,
 - 17.4. apibrėžtis,
 - 17.5. termino gramatiniai duomenys: kalbos dalis, giminė, skaičius; kirčiuotė,
 - 17.6. termino atitikmenys kitomis kalbomis: anglų k., vokiečių k., prancūzų k., rusų k., lotynų k. ir kt., ir jų gramatiniai duomenys: kalbos dalis, giminė,
 - 17.7. termino sinonimai ir variantai,
 - 17.8. termino kilmė,
 - 17.9. termino santrumpos,
 - 17.10. termino pavyzdžiai,
 - 17.11. termino priedai: simboliai, formulės, paveikslai, grafikai, garsai ar kt.,
 - 17.12. termino teksto šaltinis(-iai),
 - 17.13. pastabos: šaltinio pastabos, redakcinės pastabos dėl termino,
 - 17.14. termino statusas: aprobuotas, teiktinas, neteiktinas,
 - 17.15. termino statuso suteikimo data,
 - 17.16. termino teikėjo atpažinties numeris,
 - 17.17. terminą įrašiusio asmens žymuo,
 - 17.18. termino įrašymo data,
 - 17.19. terminą keitusio asmens žymuo,
 - 17.20. termino keitimo data.
18. Keičiamas ar šalinamas iš Terminų banko termino straipsnis įrašomas į archyvą.

Archyvinį termino straipsnį sudaro:

- 18.1. termino straipsnis (iki perkėlimo į archyvą),
- 18.2. archyvinio straipsnio data,
- 18.3. pastabos dėl termino straipsnio perkėlimo į archyvą.

V. TERMINŲ BANKO SAŪVEIKA SU TERMINŲ BAZĖMIS IR KITAIS ŠALTINIAIS

19. Terminų banko informacinės sistemos tvarkytojas numato valstybės institucijų turimų terminų bazių terminų perkėlimo į Terminų banką procedūras. Šios procedūros iš pradžių pritaikomos atskiroms terminų bazėms, vėliau standartizuojamos.

20. Specialiųjų sričių terminų bazių, terminų žodynų duomenis Terminų bankui gali teikti aukštosios mokyklos, mokslo institucijos ir kiti juridiniai arba fiziniai asmenys. Terminų perkėlimo į Terminų banką procedūras numato Terminų banko informacinės sistemos tvarkytojas.

21. Terminų žodynai rengiami pagal Kalbos komisijos patvirtintus Bendruosius terminų žodynų elektroninio rengimo reikalavimus.

22. Terminai iš terminų bazių teikiami remiantis Metodikos 16 dalyje nustatytais termino straipsnio reikalavimais.

VI. DUOMENŲ ĮRAŠYMO Į TERMINŲ BANKĄ IR KEITIMO TVARKA

23. Terminų straipsniai (jų rinkiniai) Kalbos komisijai teikiami Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo nustatyta tvarka. Pateikiamas elektroninis ir popierinis terminų straipsnių rinkinio variantas.

24. Svarstomą termino straipsnį sudaro:

24.1. terminas,

24.2. apibrėžtis,

24.3. atitikmenys kitomis kalbomis: anglų, vokiečių, prancūzų, rusų, lotynų ir kt., ir jų gramatiniai duomenys: kalbos dalis, giminė,

24.4. termino gramatiniai duomenys: kalbos dalis, giminė, skaičius; kirčiuotė (pildoma tik neaiškiais atvejais),

24.5. termino sinonimai (jei yra),

24.6. termino santrumpa, sutrumpinimas (jei yra),

24.7. termino pavyzdžiai (jei reikia),

24.8. termino priedai: simboliai, formulės, paveikslai, grafikai ar kt. (jei yra),

24.9. termino šaltinis – teksto, iš kurio paimtas terminas, nuoroda.

25. Kalbos komisija atlieka jai pateiktų terminų straipsnių patikrą pagal Terminų banko duomenis ir skiria kalbinę, prireikus ir dalykinę ekspertizę. Ekspertus skiria Kalbos komisijos patvirtinta Kalbos programų koordinavimo taryba. Ekspertai negali būti tiesiogiai su terminų straipsnių rinkinio(-ių) rengimu susiję asmenys. Už atliktą darbą ekspertai atlyginami iš Kalbos programų lėšų pagal darbo arba autorines sutartis, remiantis patvirtintais įkainiais ir atsižvelgiant į eksperto mokslo laipsnį bei pedagoginį vardą.

26. Kalbos komisijos nustatytu laiku ekspertai raštu pateikia ekspertizės aktą (recenziją ir išvadas) Kalbos komisijos Terminologijos pakomisei. Terminų, kurių nėra Terminų banke, straipsnių rinkinys(-iai) ir ekspertizės išvados svarstomi Terminologijos pakomisės posėdyje, dalyvaujant to rinkinio teikėjams ar (ir) rengėjams.

27. Terminologijos pakomisės posėdyje, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo nuostatas, nutariama teikti terminų straipsnių rinkinį(-ius) svarstyti ir aprobuoti Kalbos komisijai (numatomas terminų statusas *aprobuoti*) ar pasirašyti Kalbos komisijos pirmininkui (numatomas terminų statusas *teiktini*) arba siūlyti terminų straipsnių teikėjams (rengėjams) pataisyti terminų straipsnius pagal ekspertizės ir (arba) pakomisės posėdžio išvadas. Prireikus pataisytus terminų straipsnius (jų rinkinį) Terminologijos pakomisė svarsto iš naujo.

28. Terminų ekspertavimo ginčai nagrinėjami ir sprendžiami Kalbos komisijos posėdžiuose.

29. Kalbos komisija, posėdyje apsvarsčiusi Terminologijos pakomisės siūlymus ir terminų straipsnių terminologinę kokybę, bendru sprendimu priima nutarimą dėl terminų aprobavimo.

30. Terminų straipsnių teikėjai ne vėliau kaip per 10 dienų nuo pranešimo apie terminų statuso suteikimą (*aprobuoti* arba *teiktini*) gavimo dienos galutinai parengia terminų straipsnius Terminų bankui.

31. Terminų statuso pažymą įrašo ir terminų straipsnius į Terminų banką įtraukia tik už šį darbą atsakingi Kalbos komisijos darbuotojai.

32. Terminų straipsnių teikėjai gali siūlyti pakeisti Terminų banke esančius terminų straipsnius arba iš viso juos išbraukti. Šie pasiūlymai turi būti motyvuoti. Jie svarstomi Kalbos komisijoje šios Metodikos 23–31 punktuose nustatyta tvarka. Terminologijos pakomisei arba atitinkamai Kalbos komisijai pritarus terminų straipsnius Terminų banke keičia arba iš jo šalina tik atsakingi Kalbos komisijos darbuotojai. Iš keičiamų ar šalinamų terminų straipsnių sudaromi archyviniai terminų straipsniai, jie saugomi Terminų banko archyve.

VII. TERMINŲ BANKO DUOMENŲ NAUDOJIMAS

33. Terminų bankui, kaip duomenų bazei, taikomos Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo nuostatos.

34. Aprobuoatų, teiktinų terminų straipsniai ir neteiktini terminai, įtraukti į Terminų banką, yra laisvai ir nemokamai prieinami kiekvienam interneto vartotojui.

VIII. TERMINŲ BANKO INFORMACINĖ SISTEMA

35. LTB IS administruoja Lietuvos Respublikos Seimo Informacijos technologijų departamento duomenų bazių administratorius.

36. LTB IS programinės įrangos reikalavimai:

36.1. veikia realaus laiko režimu;

36.2. užtikrina darbą WWW aplinkoje per WAN ir duomenų pateikimą bei gavimą per WWW taikomąją programą interneto ryšiu;

36.3. gali būti administruojama vienoje darbo vietoje, užtikrinant individualų duomenų įvedimą ir naudojimąsi sukauptais duomenimis pagal vartotojams suteiktas teises;

36.4. užtikrina duomenų įvedimą iš įvairių šaltinių ir darbą su sukauptais duomenimis interneto technologijų pagrindu;

36.5. kaupia ir leidžia peržiūrėti duomenų archyvą;

36.6. gali būti praplėsta ar pertvarkyta pagal pasikeitusius poreikius ar naujus reikalavimus;

36.7. užtikrina įprastinį veikimą neesminio jos keitimo atveju;

36.8. duomenys saugomi unikodo rašmenų koduote, leidžiančia saugoti, priimti, pateikti ir apdoroti lietuvių ir kitų kalbų simbolius, tarp jų ir kirčiuotas lietuviškas raides.

37. LTB IS pagrindinės funkcijos:

37.1. registruoti Terminų banko vartotojus. Registruojami Terminų banko duomenų tvarkytojo, Terminų banko informacinės sistemos tvarkytojo ir registruotojo vartotojo statusą turintys vartotojai;

37.2. perkelti terminus iš kitų terminų bazių;

37.3. įvesti, koreguoti, pašalinti termino straipsnį;

37.4. atlikti terminų paiešką pagal sritį, termino žodį, jo dalį ar žodžių junginį, kalbą, statusą, šaltinį, terminų teikėją; terminų paieškos rezultatas – terminų sąrašas;

37.5. pateikti visą turimą iš sąrašo pasirinkto termino informaciją;

37.6. tvarkyti terminų archyvą;

37.7. užtikrinti Terminų banko plėtimo galimybę (įtraukiamos naujos sritys, kalbos).

IX. TERMINŲ BANKO INFORMACINĖS SISTEMOS SAUGA

38. LTB IS techninei saugai užtikrinti turi būti:

38.1. įrengtos centrinio kompiuterio patalpos, į kurias patenkama tik su leidimais;

38.2. sukurta vartotojų leidimų dirbti su duomenimis sistema;

38.3. įrengta operacinių sistemų ir duomenų bazės kopijų saugykla;

38.4. sukurta duomenų tvarkymo technologija;

38.5. patvirtintos keitimosi duomenimis su kitomis informacinėmis sistemomis taisyklės;

38.6. atnaujinama sistemos veikla nenumatytais atvejais;

38.7. laikomasi Lietuvos standarto LST ISO/IEC TR 13335 „Informacijos technologija. Saugumo technika“ reikalavimų.

39. LTB IS programinei saugai užtikrinti turi būti:

39.1. atskirai atpažįstamas kiekvienas duomenų vartotojas;

39.2. sukurta ir veikia slaptažodžių sistema;

39.3. programiškai registruojami visi duomenų tvarkymo kompiuteriniai veiksmai ir bandymai juos atlikti;

39.4. informacinės sistemos vartotojams teikiama operatyvi pagalba įvairiose situacijose;

39.5. naudojamos duomenų saugą užtikrinančios sisteminės ir taikomosios programos.

40. Už Terminų banko duomenų saugą atsako Terminų banko informacinės sistemos tvarkytojas – Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija.

X. TERMINŲ BANKO REORGANIZAVIMAS IR LIKVIDAVIMAS

41. Terminų banko reorganizavimo ar likvidavimo klausimai sprendžiami bendru Terminų banko valdytojo ir Terminų banko informacinės sistemos tvarkytojo sprendimu.

42. Likviduojamo Terminų banko duomenys perduodami kitam tvarkytojui, archyvui arba sunaikinami Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.
